افغانستان د مدافعانو د ستراتيژيکو خبرو اترو لړۍ

په افغانستان کې د مدافعانو لیدلورې

د دسمبر ۱۰، ۲۰۲۳

کنفرانس پاڼه:

په افغانستان کې د طالبانو له خوا پوځي واک په هېواد کې د بشري حقونو او ديموکراتيکو ارزښتونو لپاره يو جدي ګوزار و. طالبان، د اوسني مسئولینو په توګه، نه یوازې د افغانستان د بشري حقونو د مکلفيتونو په پلي کولو کې پاتې راغلي، بلکې د هیواد د بشري حقونو د ساتنې موجوده ميکانيزمونه او ديموکراتيک بنسټونه يې هم له منځه وړي دي. د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون ، ټاکنيزې اداري ، د ښځو چارو وزارت او د پارلمان دواړه جرګې د هغو مهمو ډیموکراتیکو بنسټونو څخه وو چې د طالبانو له خوا منحل شوي دي. په ورته ډول، د حقوقي سيستمونو ملاتړ کول، د 2004 اساسي قانون په ګډون، په اغیزمنه توګه د سختو پالیسیو سره بدل شوي.

د طالبانو سيستماتيک جنسيتي تبعيض پاليسي په افغانستان کې ښځې او نجونې له خپلو ټولنيزو، اقتصادي او کلتوري حقونو څخه بې برخې کړي دي. ښځې د کار څخه منع شوي او نجونې د زده کړې څخه منع شوي، چې د جنسيت ځورونې او د جنسیت د توکمپالنې مفکورې بنسټیز کولو لامل شوې. سربيره پردې، د طالبانو پاليسي او د توکميزو ډلو او مذهبي اقليتونو چلند په لويه کچه د دوی د ګوښه کیدو (څنګ ته کېدو) لامل شوی، په ځانګړې توګه په ټولنيز-اقتصادي او سياسي ژوند کې د ګډون په حق باندې اغیزه کوي.

د ملي امنيت د ځواکونو د پخوانيو غړو هدفي او غير قضايي وژني او نيول، او همدارنګه د عامه اعدامونو او د شکمنو کسانو د وهلو، د طالبانو لخوا د بشري حقونو سرغړونې په ګوته کوي.

په همدې حال کې په افغانستان کې د مدني فضا تړل او د رسنيو د زور زياتېدونکي جبر طالبانو ته د ظلمونو او د بشري حقونو د سرغړونو د لا دوام لپاره سپين کارت (کارټ بلانچ) چمتو کړی دی. د رسنيو د کارکونکو، ژورناليستانو، د بشري حقونو فعالانو او د هغوی د کورنۍ د غړو په وړاندې مخ په زياتېدونکي ګواښونه او تاوتريخوالی د ویرې د فضا او سانسور لامل شوی، چې خلک يې د دې توان نه لري چې خپلې اندېښنې راپورته (شريکې) کړي.

په افغانستان کې د ظلمونو او د بشري حقونو د سرغړونو رواني کچې ته په پام سره، دا خورا مهم دی چې افغانستان په پام کې ونيول شي او يو ګډ مسؤليت دی چې طالبان د دوی د سیستماتیک سرغړونو او د بشري حقونو څخه د سرغړونې په اړه حساب ورکړي.

د ډېسمبر په 10، 2023 کال کې، د بشري حقونو مدافعانو ټولنه (HRD+)، د افغان بشري حقونو مدافعينو شبکه (HRDs)، په دې توګه د آلمان په برلين کې د"په افغانستان کې د بشري حقونو د مدافعينو ليدلورې په اړه کنفرانس پيل کړ. په دې کنفرانس کې د افغانستان د بشري حقونو اويا "70" نامتو فعالان په افغانستان کې د بشري حقونو د وضعيت په اړه د خبرو اترو لپاره راټول شوي وو. په دې کنفرانس کې د ملګرو ملتونو ځانګړي راپور ورکوونکي ښاغلي ريچارډ بينيټ هم په مجازی شکل ګډون کړی وو.

دغه غونډه چې د بشري حقونو د نړیوالي اعلامیې له ۷۵ مې کلیزې سره هم ممهاله (همزمانه) وه، په افغانستان کې د طالبانو له خوا د بشري حقونو د روانو سيستماتيک سرغړونو په ځواب کې د نړيوالو پام او پام اړولو (توجه کولو) لپاره د يو متحد دريځ، د پوهاوي، ګډو تجربو او مهمو خبرو اترو استازيتوب کوي .

د کنفرانس موخه دا ده چې د بشري حقونو د مدافعينو ترمنځ همغږي او همکارۍ ته وده ورکړي ، په ټوليز ډول د بشري حقونو د اصولو ملاتړ وکړي ، او په رغنده توګه د همکارۍ هڅو لپاره بنسټ رامينځته کړي .

په کنفرانس کې برخه اخيستونکي د محتاط انتخاب پروسې له لارې د دوی د بشري حقونو شاليد ته په پام سره او د متوازن توکميز او جندر نمايندګۍ په پام کې نيولو سره غوره شوي وه. د پرانيستي وينا وروسته، کنفرانس د يو متخصص پينل (هيئت) لخوا تعقيب شو او وروسته ګډونوال په څلورو کاري ګروپونو وويشل شول، خپل نظرونه يې تبادله کړل او خپل نظرونه يې د اندېښنو د مخکينيو تعريف شويو موضوعاتو په اړه شريک کړل .

لومړۍ کاري ډله: په افغانستان کې د بشري حقونو پر بنسټ د سازمانونو راتلونکې؛

دوهمه کاري ډله: د بشري حقونو مدافعین او د بشري حقونو نړیوال میکانیزمونه لکه د تړون بنسټونه، نړیواله دوراني بیاکتنه، او ځانګړي طرزالعملونه (پروسیجرونه)؛

دریمه کاري ډله: نړیوال ملاتړ او د نړیوالو څارونکو رول؛ او څلورمه کاري ډله: د رسنیو (میډیا) او ټولنیزو رسنیو له لارې د بشري حقونو په وده او ساتنه کې د بشري حقونو د مدافعینو رول .

کاري ډلو او دوهم پینل د پورته ذکر شویو څلورو موضوعاتو په اړه د عمل لپاره د عملي وړاندیزونو لیست وړاندې کړی چې په لاندې ډول لنډیز شوی دی:

الف: د افغانستان د بشري حقونو فعالینو، CSOs او ډیاسپورا ګروپونو ته:

1. په افغانستان کې د مختلفو مدني ټولنو او د بشري حقونو د شریکانو ترمنځ د اغیزمنې همکارۍ په پیاوړتیا او همدارنګه په جلاوطنۍ کې په کوربه هیوادونو کې د اړونده ادارو له لارې د همغږۍ شوراګانې رامینځته کول؛
2. د حساب ورکونې د نړیوال میکانیزمونو له لارې د حساب ورکونې د موارد‌و د استفادی لپاره په افغانستان کې د بشري حقونو اوسني سرغړونې مستند کړئ.
3. په افغانستان کې د بشري حقونو د سرغړونو د مختلفو مسئلو په اړه د معلوماتو او اسنادو په راټولولو کې د ځانګړي راپور ورکوونکي سره کار کول او مرسته کول؛
4. د موجوده میکانیزمونو ملاتړ کول ، په افغانستان کې د بشري حقونو د وضعیت په اړه ځانګړي راپور ورکوونکي، د موضوعي واک لرونکي، معاهداتی بنسټونه، د ملګرو ملتونو د بشري حقونو شورا او د جرمونو نړیوالې محکمې تر سیوري لاندې راپورونو، شکایتونو او نورو اړیکو له لارې؛
5. د ملګرو ملتونو له نورو اړوندو ادارو سره اړیکه نیول ترڅو د افغانستان په اړه د ځانګړي راپور ورکوونکي سپارښتنې پلي کړي؛
6. د افغانستان لپاره د نړیوالې دوراني بیاکتنې (UPR) د څلورمې دورې لپاره د ملي راپور سره مرسته کول او په جینیوا کې د ملګرو ملتونو دفتر ته د UPR په چمتو کولو او مسوده کې د افغانستان د دایمي ماموریت ملاتړ کول؛
7. د افغانستان لپاره د ځواب ورکوني د یو پیاوړي میکانیزم رامنځته کول چی د نظارت، مستند جوړوني، د بشری حقونو د نقض د مواردو د بررسی او ثبت لپاره او نور تخلفاتو لپاره لازمی سرچینې ظرفیت لروونکی وی، باید د هغه هیوادونو لخوا چی د ملګرو ملتونو د بشری حقونو د نړیوال سازمان عضویت ولری یا ناظر هیوادونه وی، ورته حق غوښتنه وشي.
8. له افغانستان سره د دوی د مالي ملاتړ په اړه د اړوندو ملي چاروا‌کو څخه د روڼتیا غوښتنه کول ترڅو ډاډ ترلاسه شي چې بشري مرستې په ځانګړې توګه د طالبانو او د هغې امنیتي سکتور ته ګټه نه رسوي؛
9. د ملي او نړیوالو رسنیو ترمنځ د ملګرتیا او همکارۍ رامینځته کول او پراخول ترڅو د بشري حقونو د سرغړونو قضیې او راپورونه خپاره کړي، ژوندۍ پیښې او کنفرانسونه ترسره کړي، او نور اغیزمن پروګرامونه د پوهاوي لوړولو او په طالبانو فشار وساتي؛
10. په افغانستان کې د بشري حقونو د ملاتړ کوونکی ډیجیټل او فزیکي امنیت لومړیتوب، په افغانستان کې د خلکو سره د اړیکو نیولو لپاره د ټیکنالوژیو یا پلیټ فارمونو په کارولو سره، دواړه د معلوماتو ترلاسه کولو او د معلوماتو لیږلو لپاره؛
11. په افغانستان کې د روانو ظلمونو او د بشري حقونو د سرغړونو د انعکاس لپاره د نویو لارو پلان کول، د بیلګې په توګه، کیسې، راپورونه، احصایې، لنډ مستند فلمونه یا د محلي داستانونو د خبرو اترو لپاره د انځورونو نندارتونونه؛
12. د طالبانو او د هغوی د ملاتړو او لابیانو د مخنیوي لپاره د یو متحد غږ او ستراتیژۍ سره کار کول چې په ټولنیزو رسنیو کې د طالبانو د سپینولو او د عامه افکارو د بدلولو لپاره کمپاین او تبلیغات کوي؛
13. د CSOs او HRDs ترمنځ د موجوده حساب ورکونې میکانیزمونو په اړه د پوهاوي لوړول، د دوی حکمونو (تعهد)، کاري میتودونه او لارو، ډاټا، معلوماتو او شکایتونو په فعاله توګه د ښکیلتیا او شریکول په لویدیځو هیوادونو کې د طالبانو لپاره د احتمالي هڅو په اړه؛
14. د بشري حقونو د مدافعینو ترمنځ د خبرو اترو لړۍ دوام او پراخول چې د افغانستان لپاره د یوې لارې نقشې جوړولو لپاره د پروسې رامینځته کولو لامل شي.

ب. نړیوالي ټولنې ته:

1. د بشري حقونو د لویو سرغړونو له امله د طالبانو له سیپنولو څخه ډډه وکړئ او په رژیم باندي فشار زیات کړئ چې حساب ورکړي؛
2. په افغانستان کې د ځانګړي راپور ورکوونکي (SR) څخه غوښتنه کول چې د هغه د فرمان (حکمونو) ځان ارزونه چمتو کړي، دا په ګوته کول چې ایا دا د سرغړونو او سرغړونو د شدت په پام کې نیولو سره کافي دي ترڅو تشې وپیژني او ضعفونه کم کړي؛
3. د ملګرو ملتونو د بشري حقونو په سیستم کې د همغږۍ میکانیزم رامینځته کول ترڅو د ځانګړي راپور ورکوونکي وړاندیزونه او نورو اړوندو میکانیزمونو تعقیب کړي چې په افغانستان تمرکز کوي؛
4. په طالبانو فشار راوړي چې خپل توکمیز او جنسیت پر بنسټ تبعیضي پالیسۍ او لاربښوونې پای ته ورسوي او د افغانستان د بشري حقونو د نړیوالو مکلفیتونو سره سم عمل وکړي؛
5. طالبان د جرمونو په نړیواله محکمه او د عدالت په نړیواله محکمه کې د دوی د سختو سرغړونو او د بشري حقونو څخه د سرغړونې له امله عدالت ته راولي؛
6. په جلاوطنۍ کې د افغانستان د CSOs ملاتړ کول ترڅو د احتمالي "انفرادي شکایتونو" په اړه پوهاوی لوړ کړي، ځانګړو طرزالعملونو او د تړون ارګانونه ته او نور د بشري حقونو د سرغړونو لپاره د حساب ورکونې اړوندو میکانیزمونو ته؛
7. په جلاوطنۍ کې د افغانستان د CSOs سره مرسته کول ترڅو په افغانستان کې د بشري حقونو د سرغړونو په اړه ژوندي کیسې او مستند فلمونه جوړ او تولید کړي او په جلاوطنۍ کې د نورو CSOs له غوره کړنو او تجربو زده کړه کوله چې د ورته سیاسي حساسو شرایطو سره معامله کوي (لاس او ګرېوان دي).

د نورو معلوماتو لپاره
د رسنیو پوښتنو (تحقیق):
عبدالله احمدي د +HRD ویاند
بریښنالیک: ahmadi@hrd-plus.net
media@hrd-plus.net
سکرتریت:
سید حسین انوش د +HRD اجرایوي مشر:
بریښنالیک: anosh@hrd-plus.net